

Czas pandemii i związanych z nią obostrzeń wpłynął nie tylko na organizację przestrzeni poza budynkami, ale również na zmiany w kształtowaniu wnętrz o charakterze usługowym (sklepów, obiektów użyteczności publicznej), instytucji, ośrodków zdrowia, kultury i edukacji. Przestrzeń publiczna stała się wówczas głównym i często jedynym obszarem realizacji różnorodnych potrzeb i aktywności społecznych. Pandemiczne ograniczenia związane z poruszaniem, gromadzeniem i przemieszczaniem się znacznie ją zmieniły. Silnie wpłynęły także na codzienne ludzkie przyzwyczajenia, rytuały i wzorce zachowań (na przykład rezygnacja z podawania sobie dłoni, witanie się „łokciem”, noszenie masek zasłaniających usta i nos). Wysoko cenionymi wartościami stały się: dostępność przestrzeni publicznej (brak barier architektonicznych, innych ograniczeń, opłat za wstęp), jej bliskość, stan techniczny (równe, niezniszczone nawierzchnie, elementy wyposażenia), funkcjonalność (dostępność przestrzeni parkowej, rekreacyjnej, place zabaw), estetyka i jakość wyposażenia (siedziska, meble miejskie, oświetlenie). Jaskrawo też uwidoczniły się w wielu miejscach ewentualne braki i niedociągnięcia. Pandemia zmusiła wszystkich do refleksji nad relacjami między zdrowiem publicznym – fizycznym i psychicznym – a sąsiedztwem terenów zielonych i rekreacyjnych. Oczywiście i od dawna utrzymywane przekonanie, że obszary zielone i dostęp do świeżego powietrza mogą mieć działanie terapeutyczne i prozdrowotne^[1], w omawianym okresie dosadnie o sobie przypomniało. Miejsca tego typu były przestrzenią terapii dla całego społeczeństwa w trakcie lockdownu, a ważnym ich atrybutem stała się elastyczność i przydatność w sytuacjach kryzysowych^[2].

Pandemia wywołała też konieczność dostosowania wnętrz mieszkań prywatnych, budynków użyteczności publicznej i miejsc pracy do narzuconych odgórnie dystansów społecznych. Słynne minimum 1,5–2 m odstępów między ludźmi wewnątrz i na zewnątrz pomieszczeń uruchomiło lawinę doraźnych rozwiązań:

- oznaczanie odległości na podłogach w kolejkach przy kasach, punktach obsługi,
- ograniczenia liczebności osób przebywających równocześnie w pomieszczeniach,
- wprowadzenie ekranów wydzielających we wnętrzach strefy, osłaniających lady sprzedawców i tym podobne,
- większą automatyzację procesów obsługi i wprowadzenie trybu zdalnego, gdzie to możliwe (biletomaty, automaty, obsługa zdalna),
- wprowadzenie wymaganych przepisami odstępów między na przykład krzesłami, stołami, stanowiskami,
- wprowadzenie do przestrzeni publicznej niektórych usług (punkty pobrań/testowania na COVID), a nawet sprzedaż (na przykład rozkwit targów pod gołym niebem).

Nie bez znaczenia jest także fakt, że zagrożenie zarażeniem w środkach transportu publicznego spowodowało lawinowy rozwój mobilności indywidualnej. Piesi, rowerzyści,

użytkownicy skuterów czy hulajnóg wypełnili licznie drogi rowerowe. Co oczywiste, tam gdzie sieć lokalnych dróg rowerowych była dobrze rozwinięta, okazała się ona dla wielu znakomitym rozwiązaniem.

W latach 2019–2022 powstały koncepcje i realizacje rozwiązań projektowych ułatwiających aktywność społeczną w trudnym czasie pandemii. Proponowano w nich takie ukształtowanie otoczenia, by dawało ono możliwość wspólnego przebywania w określonej przestrzeni zamkniętej lub otwartej, bez ryzyka zbyt bliskich kontaktów i przy jednoczesnym skracaniu społecznego dystansu. Powstawały zatem pomysły oznaczania miejsc do spędzania czasu na trawie, lecz w odpowiednich odstępach. Tworzono projekty różnorodnych, na przykład dmuchanych, przezroczystych kapsuł kawiarniano-restauracyjnych czy rekreacyjnych, w których ludzie mieliby przebywać tymczasowo, na przykład spożywając posiłki.

Mieszkania, szczególnie w czasie tak zwanego twardego lockdownu, stały się nie tylko przestrzenią zamieszkania, ale również pracy zawodowej, rekreacji, miejscem nauki i zabawy. By nie zwariować ze sobą nawzajem w zamknięciu, ludzie musieli sami wykazać się pewną kreatywnością w dostosowaniu przestrzeni domowej do sytuacji, w której przyszło jej pełnić funkcje dotychczas niebywałe. W czasie zamknięcia problematyczny był także brak możliwości bezpośredniego kontaktu z innymi. Jednym z „oddolnych”, potrzebnych, a przy tym najbardziej wzruszających rozwiązań była „kurtyna do przytulania” stworzona przez Brytyjczyka Anthony’ego Cauvina w celu pokonania bariery dystansu oddzielającego dzielącego najbliższych.

Własne doświadczenia z okresu pandemii stały się również oczywistą inspiracją dla profesjonalistów i ich licznych projektów wielofunkcyjnego wyposażenia i mebli domowych. W 2021 roku na London Design Festiwal, w ramach wystawy Discovered, można było obejrzeć projekty prototypów mebli inspirowanych pandemią, jak choćby krzesło-zjeżdżalnię czy krzesło-biurko.

Biura w trakcie pandemii opustoszały wobec konieczności pracy zdalnej. COVID wymusił reorganizację przestrzeni biurowej i podważył jej popularny „otwarty” model, zwany open space’em. Podziały, ekrany, parawany stały się codziennością wszędzie tam, gdzie praca biurowa wymagała obecności pracowników na miejscu. Stąd wzięła się refleksja, że w perspektywie kolejnych potencjalnych analogicznych sytuacji przyszłością przestrzeni pracy będzie powiązanie modelu stacjonarnego ze zdalnym. W efekcie pojawiły się rozwiązania umożliwiające zachowanie odpowiednich odległości społecznych (osobne pomieszczenia, „boxy” do pracy oddzielone parawanami) i rozwinięto technologię na rzecz usprawnienia pracy zdalnej.

Doświadczenie pandemii wzmocniło przekonanie o tym, że kształtowanie wszelkich przestrzeni publicznych, usługowych i mieszkalnych będzie zmierzać w kierunku większej automatyzacji. Rozwój technologii bezdotykowych pozwoli ograniczyć rozprzestrzenianie się zarazków. Mowa tu o rozwiązaniach takich jak na przykład automatycznie rozsuwane drzwi z czujnikami ruchu, windy aktywowane głosem, wejścia do pokoi hotelowych sterowane za pomocą telefonu komórkowego, bezdotykowe włączniki światła i regulatory temperatury czy urządzenia pomiaru temperatury użytkowników.

Podsumowując, pandemia – pomimo doznanej traumy – uwolniła ogromne pokłady kreatywności. Projektowanie w tym okresie i po nim to dążenie do uzyskania rozwiązań pozwalających – w sytuacji pandemicznego kryzysu – na zachowanie wspólnotowości, bezpiecznej bliskości, bycie razem przy utrzymaniu dystansu i pomimo niego.

To poszukiwanie wielofunkcyjności w kompaktowości, a zarazem jeszcze bardziej wzmocniona potrzeba dostępu do kontaktu z naturą.

[1] Pouso S., Borja Á., Fleming L. E., Gómez-Baggethun E., White M. P., Uyarra M. C., Contact with Blue-Green Spaces During the COVID-19 Pandemic Lockdown Beneficial for Mental Health, „Science of The Total Environment” 2021, t. 756, DOI: [10.1016/j.scitotenv.2020.143984](https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.143984); Derks J., Giessen L., Winkel G., COVID-19-Induced Visitor Boom Reveals the Importance of Forests as Critical Infrastructure, „Forest Policy and Economics” 2020, t. 118, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102253>.

[2] Zecca C., Gaglione F., Laing R., Gargiulo C., Pedestrian Routes and Accessibility to Urban Services: An Urban Rhythmic Analysis on People’s Behaviour before and during the COVID-19, „TeMA: Journal of Land Use, Mobility and Environment” 2020, t. 13(2), s. 241-256, DOI: <https://doi.org/10.6092/1970-9870/7051>.

Bibliografia

Derks J., Giessen L., Winkel G., *COVID-19-Induced Visitor Boom Reveals the Importance of Forests as Critical Infrastructure*, „Forest Policy and Economics” 2020, t. 118, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102253>.

Pouso S., Borja Á., Fleming L. E., Gómez-Baggethun E., White M. P., Uyarra M. C., *Contact*

with Blue-Green Spaces During the COVID-19 Pandemic Lockdown Beneficial for Mental Health, „Science of The Total Environment” 2021, t. 756, DOI: 10.1016/j.scitotenv.2020.143984.

Zecca C., Gaglione F., Laing R., Gargiulo C., Pedestrian Routes and Accessibility to Urban Services: An Urban Rhythmic Analysis on People’s Behaviour before and during the COVID-19, „TeMA: Journal of Land Use, Mobility and Environment” 2020, t. 13(2), s. 241-256, DOI: <https://doi.org/10.6092/1970-9870/7051>.

Źródła internetowe

COVID-19 Resources, <https://www.planning.org/resources/covid-19/>, (dostęp: 15.04.2023).

Bazzica A., *Urban Post-Pandemic Lessons Towards a More Resilient Future*, <https://aftercovid.city/urban-post-pandemic-lessons-towards-a-more-resilient-future/>, (dostęp: 15.04.2023).

Cutieru A., *How Has Public Space Changed in 2020?*, <https://www.archdaily.com/953517/how-has-public-space-changed-in-2020>, (dostęp: 15.04.2023).

Discovered. Designers for Tomorrow, <https://discovered.global/exhibition/>, (dostęp: 15.04.2023).

Kurtyna do przytulania sposobem na uściskanie babci w czasach pandemii, <https://tvn24.pl/najnowsze/koronawirus-w-wielkiej-brytanii-antony-cauvin-stworzyl-kurtyne-d-o-przytulania-4588265>, (dostęp: 15.04.2023).

Chayka K., *How the Coronavirus Will Reshape Architecture*, 17.06.2020, <https://www.newyorker.com/culture/dept-of-design/how-the-coronavirus-will-reshape-architecture>, (dostęp: 15.04.2023).

Myrick P., *The Recovery Will Happen in Public Space*, 16.05.2020, <https://www.pps.org/article/the-recovery-will-happen-in-public-space>, (dostęp: 15.04.2023).

Designing for Higher Education in a Pandemic World, 8.06.2020, <https://www.canadianarchitect.com/designing-for-higher-education-in-a-pandemic-world/>, (dostęp: 15.04.2023).